

Laické defibrilátory v krajinách Slovensko a Maďarsko

**Metodika k možnostiam využívania laických defibrilátorov
na verejných priestranstvách**

**Metodiku vytvorilo Dobrovoľnícke centrum Košického kraja
s podporou cezhraničného projektu malých grantov Via Carpatia**

Košice, 2021

Európsky fond regionálneho rozvoja

Budujeme partnerstvá

Publikácia slúži pre jednotlivých prevádzkovateľov ubytovania, stravovania, cykloslužieb, dopravcov, štátnu správu, školstvo či iných aktivít pre verejnosť.

Metodika bude voľne dostupná na www.dckk.sk ale taktiež bude všetkým v súčasnosti známym prevádzkovateľom zasielaná mailom.

Veríme, že táto metodika môže dopomôcť k tomu, aby na Slovensku pribúdala počet laických defibrilátorov a že sa do roku 2025 priblížime úrovňou krajín západnej Európy.

Obsah

Úvod.....	4
Východisková situácia.....	5
Cestovný ruch.....	6
Doprava	8
Vzdelávanie.....	9
Záver.....	11

Úvod

My, tvorcovia publikácie, dobrovoľníci, ktorí sme počas celého roka v teréne a často v rámci sociálnych služieb pri ľuďoch, ktorí sú po srdcových príhodách, sme sa rozhodli vytvoriť túto publikáciu. K čomu slúži? Najmä k tomu, aby sme mali na pamäti, že v roku 2020 bola situácia na Slovensku a najmä v Košickom kraji kritická v rámci možnosti zachránenia životov ľudí so srdcovými problémami, kolapsami.

Išlo o obdobie, kedy na Slovensku začala „korona doba“ a množstvo tímov v záchranných zložkách chodievali „covid sanitkami“, čo značne oslabilo dojazd a rýchlosť záchranej služby. Okrem toho sa taktiež použitie vozidla musí viac hodín dezinfikovať, ak sa prenáša covid pozitívny pacient a teda aj to oslabovalo možnosť byť stále k dispozícii, ak o záchranku požiada niekto so srdcovým kolapsom.

Aj to nám ukázalo nutnosť mať k dispozícii na Slovensku viac laických defibrilátorov. Hudba budúcnosti je, aby mal každý človek v dosahu 3 minút od svojej aktuálnej pozície k dispozícii aspoň jeden defibrilátor.

V roku 2020 bolo v Košickom kraji k dispozícii 120 defibrilátorov. Naše združenie na konci roka kúpilo 4 defibrilátory, začiatkom roka 2021 ďalšie 2 defibrilátory. Okrem toho v roku 2021 pribuli nejaké aj v Slovenskom kraji, stále sme však na chvoste Európy a taktiež aj na chvoste v rámci Slovenska. A keďže Maďarsko je na tom veľmi podobne, náš cieľ je v tejto publikácii na jednom mieste poukázať na možnosti, ktoré je možné do roku 2025 zrealizovať a na základe čoho by sa zachránilo niekoľko ľudských životov.

Východisková situácia

Na Slovensku sa pohybuje počet defibrilátorov v stovkách násobkoch menej ako v západnej Európe a skutočne človek, ktorý sa dostane do takéhoto zdravotného problému má na Slovensku omnoho nižšiu šancu, aby bol jeho život zachránený.

V zahraničí sú tisíce defibrilátorov v jednotlivých mestách, u nás ani v krajoch neprekračujeme pár stovák. A pritom pri srdcovej arytmií je len pár minút na to, aby pacient opäť naskočil. Všeobecne sa pokladá čas štyri minúty za limitný na začatie odumierania mozgu. Zachrániť životy sa dajú práve prostredníctvom laických defibrilátorov.

Manipulácia s týmto prístrojom je pritom naozaj jednoduchá, zvládne ju každý. Stačí ho otvoriť, priložiť elektródy tak kam sa má. Na prístrojoch sú obrázky, aby sa to pri použití nepoplietlo. O všetko ostatné sa postará samotný prístroj. Zdiagnostikuje, povie vám či je indikovaný alebo nie.

V západnej Európe, ale aj vo svete je pritom už úplne bežné, že prístroj nájdete na zastávkach verejnej dopravy, námestiach, či v nákupných centrách. U nás sú, samozrejme, problém peniaze. Jeden totiž stojí okolo tisíc eur. Dá sa však život človeka vyčíslit' nejakou sumou? Naozaj jednotlivé spoločnosti, štátna správa, obrana, polícia, developery, dopravcovia, nenájdu financie na to, aby štruktúra defibrilátorov bola dostatočná?

Pri východiskovej situácii sme ako príklad pre slovenskú, ale aj maďarskú stranu považovali najmä Portugalsko, ktoré má laické defibrilátory okrem verejných priestranstiev aj v bytových domoch na každom druhom poschodí, aby záchrana bola naozaj včasná a efektívna.

Cestovný ruch

V zahraničí, Portugalsku, Francúzsku či Španielsku, sa vôbec nepotrebnú zaoberať potrebou zvýšeného počtu defibrilátorov pre strediská cestovného ruchu, lebo defibrilátory majú aj tak po celej krajine v takom rozsahu, aby z každého miesta bol dosah do 1 – 2 minút. Sú však krajiny, ako napríklad Česká republika, Poľsko, Nemecko, kde sa snažia mať defibrilátory najmä na frekventovaných miestach, kde sa vyskytuje veľký počet ľudí, obyvateľov, turistov, návštevníkov. Určite aj to pre Slovensko aj pre Maďarsko začiatok, ktorým je potrebné sa uberať.

Jeden z pozitívnych príkladov z roku 2021 na Slovensku bol nákup a rozmiestnenie defibrilátorov v Slovenskom raji.

V najnavštevovanejších lokalitách Slovenského raja osadila Horská záchranná služba (HZS) päť automatických externých defibrilátorov (AED). Nachádzajú sa na Podlesku, Čingove, Kláštorisku, v Dedinkách a na planine Geravy, ide o východiskové turistické body, kde sa ľudia zvyknú zhromažďovať po túre v roklinách.

Národný park navštevuje počas každej sezóny stále veľa ľudí a takmer každý rok sa tam vyskytne aj prípad zástavy srdca. Defibrilátor môže v takomto prípade zachrániť život. Použiť ho vie aj laik ešte pred príchodom záchranárov.

Horská služba inštalovala v minulosti defibrilátory len vo vysokohorských chatách, v Slovenskom raji chýbali.

Zdroj: www.facebook.com

Prístroje osadili horskí záchranári v spolupráci s občianskym združením Záchrana. Prvým mestom na Slovensku, ktoré získalo 24 hodín denne verejne dostupný defibrilátor, sa v januári 2017 stala Spišská Nová Ves. Postupne k nej pribudli ďalšie mestá a obce.

Na základe spoločnej komunikácie s maďarským partnerom projektu sme dospeli k názoru, že postupne od roku 2021 – 2025 by sa odporúčene mali umiestniť defibrilátory na všetkých miestach, kde sa stretáva pravidelne viac ako 2 000 ľudí, a to:

- Futbalové štadióny

- Hokejové štadióny
- Amfiteátre
- Strediská letných festivalov, campoviská
- Vodné nádrže, letné pláže, kúpaliská
- Miesta, na ktorých sa usporadúvajú pravidelné aktivity pre verejnosť (vinobrania, jarmoky...)

Samozrejme, podstatné je, aby sa defibrilátory umiestňovali najmä tam, kde sa pravidelne realizujú masové aktivity. Na miestach, kde sa konajú jednorazové podujatia a na podujatia, kde je potrebné mať zdravotný dozor, policajný dozor alebo hasičský zbor, môžu mať aj tieto zložky prístroj k dispozícii, pričom tým pádom nie je fixný na jedno miesto, ale prenosný na viaceré podujatia.

Na Slovensku je potrebné najmä zvýšiť počet defibrilátorov v oblastiach: Tokaj, Zemplín, ale taktiež do niektorých odľahlých oblastí Gemera.

V Maďarsku ide najmä o oblasti Miskolc a konkrétne Miskolc Tapolca, ako aj celý maďarský Tokaj a oblasť Niyregyhaza, či oblasti rôznych adrenalínových športov, zip linov, či termálnych kúpalísk.

Možnosti sú viaceré, buď na uvedených miestach budú stále defibrilátory alebo bude čo najviac defibrilátorov v organizáciách ako je maďarský partner, či združenie Záchrana na Slovensku, ktoré tieto defibrilátory môže obciam, organizáciám či organizátorom podujatí prepožičiavať.

S partnermi sme sa zhodli, že na miestach, kde sa realizujú aspoň 4 podujatia ročne, by bolo vhodné mať vlastné defibrilátory, to isté sa týka kúpalísk, lyžiarskych stredísk a iných priestorov, kde sa pravidelne, aspoň štyrikrát ročne zdržiava vyšší počet ľudí.

Na miestach, kde sa iba 1-3 krát ročne realizuje podujatie, je potrebné si zariadenie zapožičať.

Organizácie, ktoré by defibrilátory zapožičiavali, by mali mať k dispozícii aspoň 5 defibrilátorov.

Doprava

Ako sme už uviedli v úvode tejto publikácie, v západnej Európe majú laické defibrilátory na zastávkach hromadnej dopravy. Na Slovensku a v Maďarsku by sme do roku 2025 chceli dospieť k týmto bodom:

- Mať defibrilátory na letiskách
- Mať defibrilátory v prístavoch
- Mať defibrilátory na vlakových staniciach a taktiež na autobusových staniciach v mestách
- Mať defibrilátory na počiatočných a konečných staniciach, lanových dráh
- Mať defibrilátory na veľkých odpočívadlách pri diaľniciach
- Mať defibrilátory vo vlakoch

Všetky z týchto defibrilátorov musia byť statické, nie je možné ich požičiavať, ako v predchádzajúcej kapitole. Pri počte miest v kraji by stačilo, ak by na uvedených miestach pribúdalo postupne po desať defibrilátorov ročne. Najväčšia investícia by bola zakúpiť defibrilátory do vlakových súprav.

Po spoločnej diskusii s maďarským partnerom taktiež uvádzame, že v oblasti dopravy je možné všetky statické laické defibrilátory zameniť jedine za vybavenie policajných hliadok. Po vzore Čiech by sa dalo každé auto s hliadkou policajtov, aj metských, aj štátnych, vybaviť laickým defibrilátorom. To by bola alternatíva k dopravným uzlom, lebo podľa štatistík sa aj tak vždy nejaká policajná hliadka zdržuje v oblasti staníc a dopravných uzlov. V takom prípade by bola záchrana ešte efektívnejšia, lebo v jednom momente by po mestách bolo množstvo defibrilátorov v policajných autách a mohli by taktiež dostať upozornenie, ak volá človek z ťažkosťami na záchranný systém a najbližšia hliadka by mohla pomôcť skôr, ako príde sanitka. Tu však hovoríme o nákupe tisícok defibrilátorov. A napriek tomu by nenahradili defibrilátory vo vlakoch, ani na diaľničných odpočívadlách. Nahradili by iba defibrilátory na staniciach, letiskách, či prístavoch, alebo v ich blízkosti.

Česká republika políciu vybavila defibrilátormi už v roku 2014 a počty nahlásených a zachránených ľudí so srdcovým infarktom im klesol o jednu tretinu.

Bez ohľadu na to, ktorou cestou sa Slovensko a Maďarsko vydá, je potrebné, aby na dopravných uzloch v rokoch 2021 – 2025 pribudlo aspoň 50 defibrilátorov v Košickom kraji a taktiež 50 defibrilátorov v Boršodsko-abovsko-zemplínskej župe.

Vzdelávanie

Za základné aktivity, ktoré by sa určite mali čím skôr preklopiť do vzdelania v oboch krajinách sú:

- Počas etickej výchovy, občianskej náuky a počas biológie by žiaci z rôznych uhlov mali stále počuť, že použitie defibrilátora je našou spoločenskou zodpovednosťou.
- Každý žiak na základnej aj strednej škole by mal na základe prieniku viacerých predmetov vedieť a byť naučený, že laický defibrilátor je jedným so symbolov vyspelej krajiny, úcty k zdraviu jednotlivca. Je to dôležité, pretože nevieme, kto z týchto žiakov bude v budúcnosti zodpovedný za developerské projekty, bude mať možnosť a kompetenciu umiestniť viacero defibrilátorov. Už v školskom veku je potrebné, aby vnímali, ako je to dôležité.
- Každý pedagóg by mal ísť príkladom a ak má skúsenosť s použitím laického defibrilátora vo svojom okolí, mal by sa o tom so žiakmi na vyučovaní podeliť.
- Po konzultácii s Červeným krížom sme taktiež aj s maďarským partnerom dospeli k záveru, že Červený kríž počas prednášok v materských školách, základných školách a na stredných školách by taktiež mohol zapojiť informácie o laických defibrilátoroch. V súčasnosti totiž ani verejnosť na Slovensku a ani verejnosť v Maďarsku nevie takmer nič o potrebe týchto defibrilátorov a taktiež ani nevie, že sú naozaj laické. To znamená, že ak by aj prišlo človeku zle od srdca v blízkosti umiestneného defibrilátora, nie je isté, či by sa v blízkosti našiel človek, ktorý by vedel, že defibrilátor môže použiť, a či by sa na to odhodlal.
- Je potrebné, aby sme si vychovali ďalšiu generáciu ľudí, ktorí budú laické defibrilátory chápať ako súčasť života a budú chápať ich zmysel a nebudú sa obávať záchrany životov.
- K vzdelávaniu sme sa s maďarským partnerom zhodli, že okrem budúcej generácie, ktorá je ešte v školách je potrebné vzdelávať ľudí v potrebe laických defibrilátorov aj v súčasnej dospeléj generácii a to sa nám môže dariť len podobnými projektami ako bola tato medzinárodná spolupráca, distribúciou metodiky pre dostupných poskytovateľov: dopravcovia, aktéri cestovného ruchu, tvorcovia verejných podujatí, štátna správa, obrana, polícia. Pre širokú verejnosť je potrebné, aby sa téma laických

defibrilátorov dostávala aj často do médií, preto je dobré, že o ich umiestňovaní je možné už v súčasnosti nájsť množstvo článkov.

- Z pozície hlavného partnera, keďže sa zaoberáme dobrovoľníctvom, chceme prispieť do budúcnosti tým, že v rámci firemného dobrovoľníctva a zodpovednosti firiem budeme ponúkať okrem environmentálnych aktivít aj možnosť zakúpiť defibrilátory napr. na recepciu firmy alebo do verejných priestorov v blízkosti firmy, aby sa nakupovali v rámci dobrovoľníckeho príspevku alebo spoločenskej zodpovednosti firiem.

Záver

Tento projekt prispel k tomu aby sa zakúpilo 20 defibrilátorov v slovensko - maďarskom pohraničí. Veríme, že to v budúcnosti pomôže zachrániť nejednu život. V rámci tejto publikácie, ktorá sa veríme dostala do správnych rúk, snáď namotivujeme množstvo ľudí, ktorí sa dostávajú k dopravným uzlom, vzdelávaniu mládeže alebo na podujatia cestovného ruchu, kde sa vyskytuje množstvo ľudí, aby uvažovali nad kúpou laického defibrilátora alebo aspoň nad prenájmom od organizácie. Ako sme spomínali v tejto príručke, sú dve možnosti: buď umiestniť stále defibrilátory alebo vytvoriť sieť organizácii, ktorá bude tieto defibrilátory prenajímať na akcie, kde sa nachádza viac ľudí.

To, ako sme si nastavili nákup defibrilátorov do roku 2025, v Košickom kraji a v Boršodsko-abovsko-zemplínskej župy by mala pribudnúť stovka defibrilátorov, pričom 50 by malo byť v obciach, kde sa aspoň 4x ročne realizujú podujatia, na ktorých sa zúčastňuje nad 2 000 ľudí. 50 defibrilátorov by malo byť na dopravných uzloch (vlakové a autobusové stanice, odpočívadlá pri diaľniciach a pod.).

Myslíme si, že nakúpiť každoročne 20 defibrilátorov je reálny cieľ. Nie je to až taká veľká záťaž na rozpočet, najmä ak by to bola koordinácia veľkých dopravcov alebo majiteľov čerpacích staníc pri diaľniciach, prípadne čiastočne samosprávy, štátnej správy a realizátorov veľkých podujatí. Z každej strany by tak stačilo, aby dvaja-traja zainvestovali okolo 6 000 eur ročne a infraštruktúra defibrilátorov by sa nám výrazne zvýšila aj v pomere k Portugalsku.

S našim maďarským partnerom sme však prišli k záveru, že popri všetkom je veľmi dôležité mať vplyv aj na rozhodovanie v parlamente a Ministertsvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky, nakoľko ideálnym cieľom by bolo, ak by na defibrilátory museli myslieť aj všetci developeri, ktorí budujú obytné zóny, kde by minimálne v každej budove so 4 poschodiami musel byť aspoň jeden defibrilátor. Ak by bol k dispozícii pri kúpe bytu, spoločenstvo vlastníkov si ho po jeho životnosti vie dokúpiť, nakoľko sa cena rozloží medzi množstvo vlastníkov bytov.